

ZONDAG

TREND

Leven zonder geld: een glimp van Gods koninkrijk

TEKST JANNES VAN ROERMUND BEELD SENNE TRIP

Journalist Jannes van Roermund leefde drie maanden zonder geld. Een experiment, om te onderzoeken of je ook zonder ruilmiddel met elkaar kunt samenleven. In dit artikel vertelt hij wat hij ervan leerde: Gods nieuwe wereld vraagt om irrationele keuzes.

Jannes van Roermund is freelance journalist. In een serie van vier verhalen gaat hij op zoek naar de betekenis van geld en bezit in relatie tot het christelijk geloof. Volgende week: bij de franciscanen in Megen. Wat is hier nog over van de inspiratie van Franciscus van Assisi?

ZONDAG

TREND

Tijdens de kredietcrisis van 2008 ontdekte bankier Robbert Vesseur dat het economische systeem is gebouwd op een egoïstisch mensbeeld: ieder zorgt voor zichzelf. Bij de Triodos Bank probeerde hij zo goed mogelijk te handelen, maar juist in dat systeem geloofde hij niet langer. Daarom bedacht hij de 'Geefeconomie', een vorm van samenleven die ervan uitgaat dat mensen elkaar willen helpen.

Eigenlijk hoopte Vesseur dat anderen de handschoen zouden oppakken. 'Uiteindelijk bedacht ik dat iemand gewoon de wereld in moest lopen zonder huis en zonder spullen en laten zien dat er overvloed is op de wereld', mailde hij me. Hij en zijn vrouw Petra zegden hun huur op en verkochten alles. 'Boeken, meubels, alles ging de deur uit.' De stap was 'doodeng ... letterlijk doodeng, ik heb echt doodsangsten gehad, voordat ik het werkelijk deed'. Maar het lukte.

alles weg

Voor het internetplatform Follow The Money deed ik onderzoek naar het geldsysteem van de toekomst, waarin we betalen met digitaal geld van centrale banken. Volgens experts zou dat kunnen leiden tot een 'dystopische' samenleving, een wereld waarin je niet wilt leven. Wat als we ons samenleven op een dag helemaal opnieuw moeten uitvinden?

Ik besloot een experiment te doen. Nadat ik eerst met een aantal ervaringsdeskundigen had gesproken, leefde ik tussen 1 februari en 1 mei 2022 zonder geld, zonder internet en zonder appartement. Het enige dat ik mezelf permitteerde, waren goede schoenen, kleren, twee fietsen en een fietscaravan, waarin ik enkele nachten per week sliep. En een dagje online spijbelen op maandag.

Ik wilde onderzoeken of een ander sociaal systeem mogelijk is, waarbij we diensten of goederen uitwisselen zonder ruilmiddel. Ik nam van niemand geld aan en gaf niets uit. De Geefeconomie werd de ideologische basis: ga gewoon op pad, voeg waarde toe en help anderen. De rest komt vanzelf, had Robbert Vesseur me verteld.

Ik worstelde aanvankelijk met de vraag wat mijn waarde was: wat kon ik toevoegen als have-not met twee linkerhanden en ogenschijnlijk weinig bruikbaar talent? Vesseur stelde

me gerust. 'Geven is een werkwoord, maar eigenlijk moet je juist niet 'werken' om te geven. Je bent geboren als waardevol mens. Dus alles begint bij dat weer voelen. Je bent waardevol zoals je bent en daarmee ben je een bijdrage voor de wereld.' Hij gaf me een gedicht over God mee, dat me raakte.

Zelf ben ik pas enkele jaren christen. Het experiment met de Geefeconomie gaf me inzichten over het evangelie van Jezus Christus die ik iedereen zou toewensen. Zijn woorden, hoewel soms omgekeerd evenredig met de ratio, kloppen gewoon – en het lijkt alsof we ze iets letterlijker mogen nemen.

eerste dag

De eerste dag fietste ik door mijn geboortestad Breda en vroeg aan ondernemers en passanten: 'Goedemiddag, kan ik u ergens mee helpen?' De gesprekspartner schrok zich steeds kapot, noemde het idee 'mooi' of 'leuk!' en bedankte voor de eer.

Zo ging het tot pakweg half vijf in de middag. Het begon te schemeren. Ondanks enkele doorverwijzingen en een dag vol leuke praatjes had ik niets. Niemand geholpen. Niets gegeten. De moed zakte in mijn schoenen en ik hield rekening met het einde van dit project. Kon dit eigenlijk wel?

Op de achtergrond rammelde mijn maag. Ik dacht aan verzen in de Bijbel waarin Jezus uitlegt dat lelies niet werken en niet eten, maar altijd mooi getooid zijn, en raven niet zaaien en niet oogsten, maar altijd kunnen eten. Dit was een maatschappelijk project, geen theologische of religieuze zoektocht. Toch had ik wel een beetje gerekend op de beloftes van het Woord, die de voorganger van mijn kerkgemeenschap me nog had voorgelezen.

Ik stond op een kruispunt en moest naar rechts voor de halte van dag twee. Etten-Leur, en besloot – voor het eerst in mijn leven – midden op straat te bidden. 'God, hoe zit het precies met Uw voorzienigheid? Als U me wilt helpen, dan is nu een goed moment.' Ik ging rechtdoor, waar nog licht brandde. Een viswinkel. Weer een geanimeerd gesprek. Leuke

ZONDAG

TREND

mensen, maar ze hadden geen behoefte aan hulp. Na ongeveer een kwartier vroeg een medewerkster: 'Enne, vraag je ook weleens iets?'

'Nee', zei ik. 'Zo zit het project niet in elkaar. Je geeft. En wie jij helpt, die helpt jou weer.' Zo dacht ik toen nog.

'Oh', zei ze. 'Want als je ooit een keer honger hebt, kom gerust een kibbelingetje eten!'

Ik vertelde dat ik deze eerste dag nog niets had gegeten. Een halfuur later trok ik de deur dicht met een gevulde maag en kreeftensoep, broodjes en zalm- en garnalensalade voor onderweg.

Buiten zag een buurman de fietscaravan. Hij kon mijn hulp goed gebruiken met het sjouwen van troep in de tuin. Die was binnen een halfuur leeg. Buurman dankbaar. Buurvrouw ook. Eenmaal buiten Breda, nog voor Etten-Leur,

doorp. Ik vond ze geweldig. We speelden spelletjes tot diep in de nacht. En nee, ik hoefde niet te stofzuigen. 'Ik ben blij dat je er bent, Jannes.' We ontwikkelden een atypische, maar diepe vriendschap.

Er ontstond een symbiotische manier van samenleven – zonder vaste structuren, met een uitwisseling van dankbaarheid, vaak spontaan, soms in de agenda gezet. Diverse mensen openden hun huis of bedrijf voor me. Ik sliep op een tuinderij, in een voedselbos, in het centrum van Breda, bij vrienden. Mijn sleutelbos groeide.

Ik 'verkoch' mijn huizen en akkers en kreeg het tienvoudige terug, want, zo bleek, de mens is vrijgevig. Ik pochte wel met de Geefconomie, maar het waren anderen die een zucht van naastenliefde door mijn leven bliezen.

Niet overal was het feest. De welgestelde wijken begon ik te mijden. Ik doorkruiste het Gooi. Daar had ik een paar fijne gesprekken, maar de meeste bliken wendden zich af van de fietscaravan, vluchtend achter een schutting van protectionisme. Deze mensen zijn natuurlijk niet bang of bekrompen geboren. Hun afstandelijkheid is ook vast geen bewuste keuze, eerder een reflex. Ik sprak iemand die ontwikkelingswerk doet in sloppenwijken in Brazilië en Afrikaanse landen. Hij was soms stomverbaasd over de vrijgevigheid en levensvreugde die hij er tegenkwam. Misschien zijn de bewoners van het Gooi wel slachtoffer van hun weelde.

En meteen toen ik dat bedacht, viel het kwartje: de rijken, dat zijn wij. Dat ben ik. Dat is mijn familie. En dat bent u. Natuurlijk, ik kreeg overal hulp en naastenliefde, maar we moeten eraan wennen. Wij rijken zijn minder bedeed in het talent om te delen, te geven en in volledige wederzijdse afhankelijkheid te leven met het enige bezit dat 'arme' mensen hebben: de ander. Een kameel kruipt nog makkelijker door het oog van een naald.

het koninkrijk

Aan het eind van mijn reis strandde ik in Utrecht met een kapot wiel. Een meneer met lange, grijze baard en sjofele slippers kwam op me af. Hij verzamelde glasscherven in een jamptje. We raakten aan de praat. 'Ik zoek het koninkrijk Gods', vertelde hij, en hij noemde het ene na het andere Bijbelvers op, zichzelf verontschuldigen voor de vele zijpanden die hij steeds nam, want dat 'is mijn autisme, excuus'. De meneer oogde ietwat verward, maar hij was voor mij een openbaring. Hij raapte het glas uit plichtsbeseft op. Dronkemannen maken er een zootje van en iemand moest het opruimen. Geld had hij wel. Maar hij gaf het steeds weg, aan dak- en thuislozen. Of een keer drieduizend euro aan iemand die een ziek familielid moest opzoeken in Azië. Luister naar 'dat zach-

te stemmetje in je hoofd', zei hij, en je weet wat je moet doen.

Zorgen om zichzelf maakt hij zich niet. Eten is er altijd. Soms vindt hij een halve Albert Heijn-tas vol boodschappen op straat. Maar, zei hij, geld mag je ook niet minachten. 'Stel dat je duizend euro afslaat, en je komt vervolgens iemand tegen die het goed kan gebruiken, dan heb je spijt.' Hij voegde daad bij woord en bood aan een nieuwe buitenband voor me te kopen – voor mij, 'rijke man' met een project.

Een nieuwe band bleek niet nodig, maar ik besefte dat onze ontmoeting speciaal was. Deze meneer, die jarenlang op straat leefde en voedsel uit gevonden tassen plukt, staat onderaan op de maatschappelijke ladder en is volgens de aardse maatstaven inferieur aan mensen met een baan en succes. Maar als het koninkrijk Gods op aarde bestaat, is hij er koning, keizer en admiraal. Voor mij een professor in de leer van het goddelijke.

De laatsten zullen er de eersten zijn.

schnitzel

De afsluitende rit van Breda naar Groningen duurde zes dagen. Halverwege was het 1 mei en mocht ik de pinpas weer gebruiken. Ik at schnitzel en foe yong hai, bestelde koffie en vroeg naar de wifi. Ik hoefde niets meer van de ander – en wilde dat ook niet meer zo. Soms waren er goede gesprekken, soms ook niet. Ik was weer consument. Er waren transacties.

Sindsdien probeer ik bepaalde aspecten van de Geefconomie te behouden in mijn dagelijkse leven, zonder de moeilijke momenten waarin ik bijvoorbeeld honger had (totdat ik God weer aanriep en aardappels uit de grond kon steken). Maar je vervalt in oude patronen, zoals laatst in de supermarkt. Een buitenlandse meneer draaide zich naar me toe en mijn instinctieve reactie was: 'Shit, wat wil hij van mij?' Hij draaide simpelweg naar zijn vrouw toe, maar ik had mezelf betrappt. In Utrecht was ik zo onbevangen en blij geweest met een toevallige ontmoeting, nu had ik weer iets te verdedigen: mijn geld op de bank en in mijn portemonnee. Een hardnekkige, onbewuste reflex. Een dichte mist, die het zicht op God vertroebelt en nauwelijks wil wegtrekken.

Ik had een glimp opgevangen, maar voel me nu weer afgedwaald van 'Gods nieuwe wereld', zoals de Bijbel in *Gewone Taal* het 'koninkrijk Gods' noemt. De 'aalmoezen' die ik geef en de goede daden die ik probeer te verrichten, kunnen een diep soort vreugde geven, maar het zijn incidenten, geen permanente 'staat van zijn'. Elke dag mis ik de vibe van het project.

Verkoop uw bezittingen en geef aan de armen. Robbert en Petra Vesseur deden het. Wie durft? ◀

Het waren anderen die een zucht van naastenliefde door mijn leven bliezen.

spotte een wandelaar mijn fietscaravan en vroeg, terwijl een beginnende bui de kop opstak: 'Moette jij die nie bij mijn in de schuur zetten?'. We praatten na die op de open haard.

Een volle werkdag had ik niets gehad – en nu kwam alles naar me toe.

geven en ontvangen

De drie maanden die volgden, gingen een stuk beter. Er bleek veel animo voor 'gratis werk' – op akkers, in restaurants, bij een mevrouw waar ik de ramen zeemde. Ondertussen hielpen mensen mij.

In het begin had ik moeite met spontane acties van generositeit. Ik haaïtte die ene keer toen ik uitgede graag fruitbomen te willen snoeien, maar wel in ruil voor een ontbijtje. Daarna vroeg ik nooit meer expliciet om eten. En dat wilde ik alleen aannemen van mensen die ik had geholpen. Eerst moest ik geven, daarna mochten zij.

Maar menselijke interactie is niet lineair. Je geeft aan de een en krijgt van de ander, zo bleek gaandeweg. Doordat je ook onvoorwaardelijk durft te ontvangen, geef je een ander het geluk om te kunnen geven, had iemand me uitgelegd. Ik nam steeds meer afscheid van een strikte toepassing van het principe 'voor wat hoort wat' en liet het uiteindelijk helemaal los.

Op andere plekken hoefde ik enkel te 'geven', zoals bij een grijze mevrouw en haar zoon van mijn leeftijd. Beiden waren wat eenzaam als 'import' in een

